

Akupunkturhistoria

De första uppgifterna om något som praktiskt liknar akupunktur tycks komma från Kina och cirka 2.000 år f.Kr.

De grundläggande tankarna som ligger bakom det mesta av den **traditionella kinesiska medicinens (TCM)** teori skapades av filosofer. Utgångspunkten var den Taoistiska världsuppfattningen (som utvecklades cirka 600 f.Kr). Läkarna kände bland annat till puls, blod, olika inre organ samt lungornas roll i utbytet mellan luft och blod. TCM har alltså funnits mycket länge som en slags helhet för medicinskt tänkande i Kina, men praktiskt utövande av akupunkturliknande teknik fanns långt innan TCM skapades. I de första århundradena med akupunkturlik teknik ansågs att nålar instuckna i kroppen fördrev demoner och onda andar som invaderat kroppen. Till TCM:s teoretiska referensramar har dess utövare ständigt försökt integrera och assimilera akupunktur. Teoretiker har således försökt att få akupunktur att bli något mycket mer än en ”reflexterapi” eller ”nålterapi”.

Till Europa kom akupunkturkunskap dels via kirurger på handelsfartyg dels via jesuitmunkar. Dessa grupper kom i kontakt med akupunktur i Japan och Kina. I västerländsk medicin beskrevs akupunktur först i en avhandling av en Holländsk läkare, Ten Rhyne, 1683. Ten Rhyne beskrev meridianer och akupunkturpunkter såväl som delar av den traditionella teorin. Han betraktade meridianerna som blodkärl, nerver och sensor och menade att det bästa resultatet erhöles om nålarna sattes in där det kändes som mest.

Under 1800-talet kom metoden i kliniskt bruk i Europa, kanske framför allt i Frankrike och Tyskland. De flesta som använde metoden menade att effekterna förmedlades via nervsystemet.

I Frankrike beskrev olika författare bäst effekt mot muskuloskeletala smärtor och migrän. En uppfattning som kan sägas gälla även idag.

Till och med Sir William Osler använde akupunktur i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. I ”The Principles and Practise of Medicine”, 1912, skrev han att: för akut lumbago var akupunktur nålar insatta i den lumbala muskulaturen, vid smärtstället, utdragna efter 5-10 minuter, den mest effektiva behandlingen.

Efter det att USA:s dåvarande president Nixon reste till Kina 1971 blev intresset för akupunktur mycket stort i västvärlden. Detta berodde på att journalisterna då kunde visa upp leende patienter som opererades helt vakna och till synes utan att känna någon smärta. Som bedövning användes enbart enstaka akupunktur nålar (påstods det) som stimulerades antingen manuellt eller elektriskt under ingreppet. Mycket stor skepsis mot detta visades – med all rätt. Emellertid ledde det till att mycket forskning initierades i västvärlden, så den senaste utvecklingen har baserats på forskning både kring mekanismer och kliniska effekter.

Svensk akupunkturhistoria

1829 disputerade Gustaf Landgren med en avhandling om akupunktur. Metoden omtalades i Läkaresällskapets årsberättelser 1825 och 1826. Landgren beskrev kliniska erfarenheter kring akupunktur. Sammanfattningsvis menade han att det förelåg bra effekter vid: neuralgier, reumatiska sjukdomar, lokala spasmer, tandvärk, huvudvärk, gikt, lumbago, lamhet och en del andra symtom.

Akupunktur godkändes först 1984 av Socialstyrelsen att användas inom den officiella sjukvården mot kronisk smärta. Innan dess var det förbjudet för legitimerade yrkesgrupper att använda sig av akupunktur – eftersom det ansågs som kvacksalveri.

I Sverige finns i nuläget (bland legitimerade utövare) i mycket runda tal cirka 2000 sjukgymnaster, 800 sjuksköterskor, hundratals barnmorskor, 200 läkare, ett 50-tal tandläkare samt enstaka kiropraktorer, naprapater, psykologer, arbetsterapeuter som utövar akupunktur.

Modern utveckling

Från början av 1970-talet har oerhört mycket forskning gjorts för att klarlägga mekanismer bakom olika akupunkturreffekter samt klinisk forskning för att fastställa effektiviteten mot olika tillstånd (framförallt smärtor).

Vad gäller tillämpningen som analgesimetod vid operationer kan nu sägas att endast ett fåtal personer (cirka 5%) svarar så kraftigt på akupunktur att metoden kan användas i de sammanhangen.

Man har kunnat påvisa att effekterna vid akupunktur till stor del medieras via nervsystemet. Sedan 1974 är det också känt att endorfiner i cerebrospinalvätskan ökar efter kraftig (smärtsam) akupunkturstimulering.

De senaste decenniernas utveckling kan sägas ha inneburit en djupare insikt om den vetenskapliga bakgrunden till akupunktursmekanismer samt en otrolig ökning av kliniska studier. Man kan nu tala om evidensbaserad akupunktur. Studierna (RCT) har blivit större och större och mängder med systematiska översikter finns nu dessutom publicerade.

Inom mekanismområdet har man kommit längre när det gäller att förstå vad som sker i vävnaden runt området där akupunktur nålar insticks. Man vet mer om somato-autonoma reflexer samt mer kring de centrala omställningarna i ryggmärgen och högre upp. Mycket modern teknik, exempelvis funktionell magnetresonansavbildning (fMRI) har använts till att klargöra vilka områden som aktiveras vid olika stimuleringar. Denna forskning är än så länge svår att tolka och ges en kliniskt innebörd, men visar åtminstone att akupunkturstimulering leder till aktivering av en del områden i hjärnan – som om nu någon trodde att så inte var fallet!

Fanns akupunkturlik teknik tidigare i Europa (och kanske andra länder)?

”Ismannen”, som levde i alperna för cirka 5.000 år sedan hade tatueringar på sig som *kan tolkas* som områden för akupunkturlik behandling med någon form av bränning. Röntgenundersökning av ”ismannen” visade att denne hade medelmåttig artros i höftled, knäled, fotled och lumbalt. Märken efter någon form av behandling (tror man) ligger i områden över dessa ställen. Man tror då att detta skulle kunna representera en tidig form av akupunktur, där man endast stimulerade över smärtsamma områden.

Om detta är sant så finns förstås en möjlighet att själva behandlingsformen kan finnas tidigare än den form av akupunktur som beskrevs i Kina.

Vi kan då skönja en utveckling från där akupunkturliknande stimulering ansågs skrämman ut sjukdomsframkallande demoner ur kroppen (före 300 f Kr) till stimulering av energibanor (TCM) över till vår tids kunskap om ökning av neuropeptider, aktivering av kroppsegna smärtlindringssystem och centrala omställningar. En fascinerande historisk resa för förklaringar av en och samma grundläggande terapiform.